

УДК 373.5.016:811.161.2

ЛІНГВІСТИЧНІ, ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Кардаш Л.В.

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди

У статті розглядається проблема розвитку зв'язного мовлення учнів з погляду вчених-лінгвістів, психологів, методистів. Мовна освіта в Україні передбачає вдосконалення технологій навчального процесу. Зважаючи, що роль української мови в нашому суспільстві значно зросла, мовна і мовленнєва компетенції учнів ґрунтуються на усвідомленні основної функції української мови – комунікативної, яка забезпечує мовленнєву діяльність її носіїв і впливає на їх духовний розвиток. Особлива увага звертається на праці, у яких висвітлюються питання лінгводидактичних основ формування вмінь і навичок зв'язного мовлення в учнів. Аналізуються досягнення психолінгвістики, без урахування яких неможлива ефективна робота над формуванням комунікативних умінь і навичок школярів.

Ключові слова: навчання, методика роботи, розвиток зв'язного мовлення, переказ, твір, комунікативні вміння, аудіативні вміння, мовознавці, педагоги, психологи, лінгводидакти, школярі.

Постановка проблеми. Суспільні потреби сьогодення зумовлюють запровадження інноваційних підходів у систему вітчизняної освіти загалом і мовної зокрема. Саме уроки з української мови покликані збагачувати емоційний світ учнів, розвивати образну пам'ять, уяву, естетичні смаки, розумові здібності, художнє мислення, підвищувати культуру усного та писемного мовлення, сприяти збереженню багатства національної культури і цінностей. У цьому контексті постає нагальна потреба у пошуках, обґрунтуванні і розробленні ефективної методики мовленнєвого розвитку учнів.

Природний процес засвоєння рідної мови починається для кожної людини в перший рік її життя. Навчання мови в школі є невід'ємною складовою цього процесу, що проходить більш інтенсивно і спонукає школярів до розуміння сутності значення мови в житті суспільства, переконає, що для успішної діяльності в будь-якій галузі важливо збагачувати та підвищувати свою мовну культуру. У педагогічному процесі особливо велике значення має розвиток мови учнів, що значною мірою впливає і на розвиток їх особистості, їх інтересів, поглядів, художніх смаків, волевих якостей тощо.

Як відомо, на розвиток зв'язного мовлення впливає багато факторів: мовленнєве середовище, спілкування з однолітками, слухання радіо і телебачення, читання художньої літератури. Вирішальне значення у формуванні такої інтегрованої якості, як зв'язне мовлення, має навчальний процес, оскільки зв'язне мовлення – це продукт цілеспрямованого систематичного навчання, який потребує постійного педагогічного керівництва. Вчителі мають пам'ятати, що умовою успішного розвитку мовлення, формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей є потреба спілкування, або комунікації, тому під час проведення уроків з української мови необхідно передбачити такі ситуації, які спонукали б дитину висловлювати свою думку, розповісти про щось. Школярі впевнено розкажуть або напишуть лише про те, про що вони знають: у них має бути запас знань, матеріал для розповіді за

темою, тоді вони зможуть виділити головне, суттєве. До того ж, як влучно зазначає О.Д. Кулик: «Мовленнєвий розвиток відбувається під впливом мовленнєвого середовища, що оточує учня. Тобто тексти, які ми чуємо, читаємо, вимовляємо створюють ту атмосферу, у якій розвивається особистість» [5, с. 45].

У розвитку мовлення чітко простежуються такі лінії: покращення артикуляції звуків, підвищення культури мови, робота над збагаченням, уточненням і активізацією словника, удосконалення граматичного ладу, робота над побудовою словосполучень, речень, тексту. Тема розвитку зв'язного мовлення у початковій школі є досить актуальною на сьогоднішній день і є передумовою успішного розвитку мовленнєвої діяльності особистості.

«Сучасний підхід до навчання мови визначається як основними функціями самої мови – бути найважливішим засобом спілкування і пізнання, так і замовленням суспільства – сформувати різнобічно розвинену і соціально активну особистість, якій притаманна справжня культура спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності, яка володіє способами самовираження рідною мовою, вміє вести бесіду, дискутувати, доводити, точно й аргументовано висловлювати свої думки, дотримуючись мовної норми і правил мовленнєвої поведінки» [13, с. 9].

Вирішення цих завдань безпосередньо пов'язане з реалізацією комунікативної мети курсу рідної мови – сформувати вміння і навички вільного володіння рідною мовою в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, читання, говоріння, письмо), правильно користуватися її стилями, формами, жанрами. При цьому має забезпечуватися свідоме ставлення учнів до вивчення мови, розвитку зв'язного мовлення.

У шкільній практиці широко застосовуються різні аспекти роботи з розвитку зв'язного мовлення учнів як на уроках мови (робота над словом, словосполученням, реченням під час вивчення окремих тем курсу відповідно до навчальних програм), так і на спеціальних заняттях, присвячених розвитку зв'язного мовлення

(робота над темою, планом, композицією тексту, діалогічним і монологічним мовленням, творами різних жанрів).

У науковій, методичній і навчальній літературі останніх років, у новій програмі з мови відображається і нове для науки питання, як використовувати в навчанні усного і писемного монологічного зв'язного мовлення одиниці більші ніж речення (надречення), структуру яких необхідно вивчати так само, як і синтаксис окремого речення.

Проблеми розвитку мовлення в сучасній лінгвістиці, психології, лінгводидактиці пов'язують з вивченням одиниць більших ніж речення. В основі чинної Програми з розвитку зв'язного мовлення лежить не лише проведення тих чи інших творчих робіт, а система формування певних умінь, що забезпечують самостійне складання тексту. Найголовніші серед них – уміння говорити і писати в межах певної теми; збирати і систематизувати матеріал до наступного твору; будувати текст в певному жанрі, в тій чи іншій композиційній формі, а також вироблення навичок аналізу тексту.

Зв'язне мовлення насамперед передбачає наявність зовнішніх та внутрішніх зв'язків між реченнями сформованої структури. Встановлення зв'язків між реченнями та засобів їх вияву у кожній структурі тексту стає орієнтиром учителів в роботі над розвитком зв'язного мовлення учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку зв'язного мовлення учнів завжди була актуальною для науковців. Відомі мовознавці й педагоги у своїх працях висвітлювали питання лінгводидактичних основ формування вмінь і навичок зв'язного мовлення в учнів (І.І. Срезневський, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський). Підвищенню рівня культури мовлення учнів присвячені наукові роботи Н.Д. Бабиця, І.К. Білодіда, А.П. Коваль, Л.М. Паламар, Є.Д. Чак та ін. Розвиток мовлення особистості в різні періоди її становлення досліджували такі вчені: дошкільний період – Є.І. Тихеева, Д.Б. Ельконін, та ін.; молодший шкільний вік – М.С. Вашуленко, І.П. Гудзик, М.Р. Львов, М.С. Рождественський та ін.; середній шкільний вік – М.Т. Баранов, О.А. Барінова, О.М. Біляев та ін. Т.О. Ладиженська, В.Я. Мельничайко, І.О. Синиця, Л.В. Скурятівський, М.Г. Стельмахович та інші у своїх працях зосереджували увагу на вирішенні комунікативних завдань у процесі оволодіння учнями мовним матеріалом.

У цій статті розглядається проблема розвитку зв'язного мовлення учнів з погляду вчених-лінгвістів, психологів та методистів.

Виклад основного матеріалу. Проблема розвитку зв'язного мовлення школярів розглядалася в дослідженнях мовознавців, психологів, методистів. Вона знайшла широке відтворення в лінгводидактичній концепції В.О. Сухомлинського, який зазначав, що «словесна творчість – це могутній засіб розумового розвитку людини, перед якою відкривається світ. З того часу, як слово стає для дитини інструментом, за допомогою якого твориться нова краса, дитина піднімається на нову сходинку бачення світу, досягає якісно нового етапу у своєму духовному розвитку» [11, с. 57]. Важлива особливість методичної системи В.О. Сухомлинського – дотримання чіткої

наступності й послідовності на уроках розвитку зв'язного мовлення.

Читаючи, переказуючи, учень збагачує свою мову словами і фразеологічними зворотами. Але особливо важливо те, що він наслідую думку автора і набуває навичок передавати свою, щоб словесно її виявити: членувати складну думку на окремі частини (складові), ставити їх у плановий зв'язок між собою, при якому ціле стає системою частин, а частини визначаються характером цілого; виявити потрібні деталі, уявлення, що знаходять свій вияв у слові. Учитися говорити – значить учитися мислити. Логічності думки, повноті й точності вислову діти вчаться, наслідуючи мову дорослих, а значить і з допомогою читання і переказу прочитаного.

На сучасному етапі вивчення української мови в школі одним із найважливіших завдань є формування комунікативної компетенції учнів, що невіддільно пов'язана з усіма видами мовленнєвої діяльності й культури мови.

Успішне формування комунікативно-мовленнєвих умінь учнів на уроках мови можливе лише за умови систематичної і цілеспрямованої роботи, постійної уваги до цього аспекту навчання. Способом формування в учнів таких умінь є різні види робіт, передбачені програмою. «Кожен урок рідної мови має бути святом пізнання і творчої праці. Саме на це спрямовані чинна програма і нові підручники з рідної мови» [14, с. 19].

Розвиток зв'язного мовлення учнів належить до одного з провідних завдань навчання мови в сучасній школі. «Не розвинутий у шкільному віці мовно-рушійний механізм усного мовлення, – слушно зазначає І.К. Білодід, – дається взнаки і в дорослому віці...» [1, с. 41]. Тому завдання курсу української мови в школі якраз і полягає в тому, щоб на основі глибоких і міцних теоретичних знань забезпечити вільне володіння учнями усним і писемним мовленням, що сприяє успішному вивченню інших навчальних предметів, готує молодь до участі в суспільному і трудовому житті.

«Посилення практичної спрямованості вивчення шкільного курсу української мови вимагає великої уваги до одного з його найголовніших розділів – розвитку усного і писемного зв'язного мовлення» [10, с. 58].

Перспективи для вдосконалення мовленнєвого розвитку школярів розкрилися також у зв'язку з науковими досягненнями, що належать до такої галузі науки, як психолінгвістика (теорія мовленнєвої діяльності), багато положень якої дали змогу по-новому висвітлити проблему навчання зв'язних висловлювань (І.О. Зимня, О.О. Леонтьєв, О.М. Шахнарович та ін.).

Доведення важливості знань з галузі функціональної стилістики для розвитку зв'язного мовлення, необхідності стилістичної роботи з учнями запропоновано в дослідженнях методистів (С.Н. Іконнікова, В.І. Капінос, М.В. Леонової, Л.І. Мацько, В.Я. Мельничайка, С.М. Молодцової, М.І. Пентилюк, Л.М. Симоненкової, М.І. Стельмаховича, О.В. Текучова, Г.Т. Шелехової та ін.).

У лінгводидактиці термін «зв'язне мовлення» вживається у трьох значеннях: 1) зв'язне мовлення – процес діяльності того, хто говорить або пише; 2) продукт цієї діяльності (текст, висловлювання); 3) назва розділу роботи з розвитку мовлення [8].

Як зазначає Г.Т. Шелехова, «проблема вдосконалення методики зв'язного мовлення учнів може бути успішно розв'язана за умови дотримання відповідних лінгводидактичних принципів, що лежать в основі визначення змісту, вибору форм, методів і прийомів роботи (науковості, системності, наступності й перспективності, послідовності, доступності мовленнєвих знань, умінь і навичок, єдності мови, мовлення і мислення, урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, зв'язку усного і писемного мовлення та ін.), побудови системи уроків з розвитку зв'язного мовлення, спрямованої на формування в учнів умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності, роботи над стилями мовлення» [12, с. 12].

Урок розвитку зв'язного мовлення є одним із найскладніших уроків, судячи з багатогранності завдань, особливостей їх підготовки: адже такий урок пов'язаний з інтелектуальним і мовленнєвим розвитком учнів, зі збагаченням їхнього емоційного й духовного світу. «Той рівень розвитку мовлення, якого ученя досягнув у школі, забезпечує основу для подальшого навчання, зумовлює соціальну адаптацію, професійну діяльність, бо тільки розвинене мовлення формує здатність особистості користуватися новими засобами, виражати сприйняте, передавати іншим набуті знання» [4].

Проблемі підготовчої роботи до написання творів присвячені дослідження відомих українських і російських лінгвістів, методистів і психологів (Т.О. Ладиженської, В.Я. Мельничайка, Г.Л. Токмань, В.І. Цимбалюк, Г.Т. Шелехової, Г.М. Шипіциної та ін.).

Питання вдосконалення змісту методики розвитку зв'язного мовлення знайшли своє відображення в дисертаційних дослідженнях К.І. Бикової, А.Г. Галетової, І.П. Лопушинського, Н.М. Сажинної, І.В. Цепової, Г.Т. Шелехової та ін. Значення їх полягає у висвітленні ряду конкретних теоретичних і методичних питань з даної проблеми.

«Розвиток зв'язного мовлення учнів – одне з найважливіших завдань шкільного курсу рідної мови, вирішення якого безпосередньо пов'язане з формуванням особистості, яка є носієм мови, дбає про її красу і розвиток, володіє високим рівнем умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, читання, говоріння, письмо), культури спілкування» [12, с. 2].

З огляду на те, що письмові роботи (диктанти, перекази, твори) відіграють важливу роль у навчанні, інтелектуальному і мовленнєвому розвитку учнів, саме з цього починається оволодіння культурою мовлення. А переказ допомагає тренувати мовно-мисленнєві механізми в процесі вивчення двох видів мовленнєвої діяльності – слухання і письма.

Проте робота над переказами різних типів і стилів мовлення в школі залишається і до цього часу актуальною методичною проблемою:

- по-перше, тому, що вона не була предметом спеціального теоретичного й експериментального дослідження;

- по-друге, тому, що учнів спочатку потрібно навчити слухати і розуміти, а потім – відтворювати;

- по-третє, у зв'язку з постійним прогресом мовної політики в Україні виникає потреба зба-

гачувати мовний запас учнів, розвивати їхнє зв'язне мовлення.

Сформувані визначені нами навички, не контролюючи результатів навчальної діяльності учнів, не можна. Учні повинні слухати, щоб чути і розуміти. Як зазначив один із французьких педагогів, переказ є чудовим способом перевірки розуміння читача.

Навчити дітей слухати – значить навчити їх зрозуміти і довести своє розуміння; передавати словами думки й почуття, тобто переказувати.

Ефективний шлях роботи над розвитком зв'язного мовлення учнів передбачає переказування невеликих уривків прочитаного чи почутого, оповідань, складання творчих робіт, розвиток умінь висловлюватися усно і на письмі правильно, чіткою і виразною мовою.

Це дає змогу перевірити розвиток у школярів усіх чотирьох видів комунікативних умінь – слухати, читати, говорити і писати.

За правильною організації роботи переказ навчає школярів цілеспрямовано сприймати мовлення на слух, запам'ятовуючи не тільки зміст висловлювання, а й мовну форму. Він навчає слуханню як виду діяльності.

Дослідники по-різному трактують термін «аудіювання». Так, Т.О. Ладиженська зазначає, що аудіювання – це «сміслові сприймання як усного, так і озвученого писемного мовлення» [9, с. 266]. Г.В. Колосніцина розглядає аудіювання «як динамічну багаторівневу системи перцептивно-мислительної, інтелектуальної, мнемічної діяльності», беручи за одиницю цього виду мовленнєвої діяльності «елементарну дію, цілісність якої обумовлена єдністю мотиваційної, цільової та виконавчої сторін» [3, с. 9]. В.І. Ільїна вказує, що «аудіювання – це складний вид мовленнєвої діяльності, що утворюється з багатьох компонентів чи рівнів» [2, с. 18]. В.Ф. Сатінова трактує аудіювання як «активний творчий процес, який передбачає вмотивовані дії слухача, спрямовані на сприймання, пізнання і розуміння реальної дійсності, закодованої засобами мови та існуючої у свідомості мовця» [9, с. 49]. О.Д. Кулик розуміє аудіювання, як «невиражений зовні, активний внутрішній процес, який здійснюється за рахунок рецепції, переробки інформації і закінчується розумінням смислового змісту або його нерозумінням» [6, с. 44].

Т.О. Ладиженська, М.Р. Львов [9] зазначають, що розвиток аудіативних умінь і навичок здійснюється на основі узагальнених способів мовленнєвої діяльності, а саме на основі чотирьох послідовних і взаємозумовлених фаз:

- орієнтування (визначення завдань і умов спілкування, усвідомлення і вибір змісту висловлювання, його теми);

- планування (складання програми дій і систематизація матеріалу, визначення послідовності його викладу);

- реалізація (побудова висловлювання з дотриманням стилю, типу мовлення, літературних норм);

- контроль (перевірка й удосконалення тексту).

З метою розвитку зв'язного мовлення необхідно навчити школярів орієнтуватися в умовах і завданнях спілкування, планувати своє висловлювання, знаходити слова, речення, інтонацію

адекватно меті висловлювання, засоби зв'язку речень у монолозі, удосконалювати власний текст за змістом, структурою та мовним оформленням.

Переказ має «вести» учня через переказування чужого тексту як зразка до творення свого тексту як форми вже власного висловлювання – фрази, абзацу, тексту. Про переказ (особливо творчий) можна сказати, що це крок до твору, самостійний, але контрольований. Переказ не можна списати, якщо не знаєш заздалегідь тексту. У навчальному процесі має бути надане гідне місце всім трьом формам роботи: диктанту, переказу, твору. Але з метою різних видів контролю їх потрібно частіше змінювати один одним.

Набуті відомості про текст, засоби логічної й емоційно-образної виразності, типи і стилі мовлення можуть бути закріплені, поглиблені й практично застосовані у процесі підготовки до усних і письмових переказів, яким належить особлива роль у системі розвитку зв'язного мовлення учнів.

За правильної організації роботи, переказ навчає школярів цілеспрямовано сприймати мовлення на слух, запам'ятовувати не тільки зміст висловлювання, але і його мовну форму. Він чи не найбільше, порівняно з іншими видами робіт, навчає слухання як діяльності, а без цього вміння неможливе успішне навчання.

Працюючи над переказами різних текстів, учні збагачуються прекрасними зразками висловлювань, засвоюють правила побудови текстів різних типів, стилів і жанрів мовлення. У процесі роботи над переказом збагачується мовний запас учнів, розвивається вміння вживати слова в точному їх значенні й користуватися різноманітними засобами мови для вираження певного змісту. Але досягнення цієї мети можливе лише за відповідної організації роботи над переказом.

Визначаючи послідовність у роботі над переказами різних типів і стилів мовлення, слід ви-

ходити зі складності оформлення того чи іншого виду, вікових особливостей дітей, рівня їх загальної і мовної підготовки.

Як констатують наукові дослідження, переказ займає особливе місце в системі роботи з розвитку зв'язного мовлення. Його виокремлюють як своєрідний вид творчої роботи.

Висновки і пропозиції. Отже, творча організація навчальної діяльності забезпечує логічне, послідовне засвоєння матеріалу, сприяє активізації мисленнєвої діяльності учнів і розвитку їхніх мисленнєвих здібностей, забезпечує реалізацію диференційованого навчання як на репродуктивному, так і на творчому рівні, створює умови для виховання загальної і мовленнєвої культури, розвитку зв'язного мовлення кожного школяра.

Використовуючи на уроках розвитку зв'язного мовлення різні форми та методи роботи, в тому числі й інтерактивні, вчитель забезпечує виконання основних завдань даних навчальних занять:

- розвиток мовленнєвих навичок;
- розвиток навички спілкування;
- розвиток дикції;
- залучення учнів до надбань світової та української культури;
- адаптування дітей до життя;
- розвиток комунікативності дітей, їх самоствердження;
- дарування пізнання радості, творчості, перемоги над своїми страхами та побоюваннями;
- виховання почуття прекрасного.

Формування у дітей зв'язного мовлення – тривалий процес. Він вимагає неабияких зусиль, витримки, наполегливості і залежить від багатьох чинників. Лише за правильною організацією навчання, добору вчителем оптимальних методів, прийомів і форм роботи зв'язне мовлення може стати підґрунтям до формування у школярів допитливості, яка згодом переросте в стійку рису характеру.

Список літератури:

1. Білодід І.К. Людина і мова / І.К. Білодід // Філософська думка. – 1971. – № 2. – С. 35-61.
2. Ильина В.И. Аудирование / Ильина В.И. – М.: Изд-во МГУ, 1969. – 187 с.
3. Колосницяна Г.В. Пути оптимального построения и оформления учебного аудиотекста (на материале русского языка как иностранного) / Колосницяна Г.В. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1980. – 223 с.
4. Кулик О.Д. Вплив психофізіологічних механізмів породження мовленнєвого висловлювання на засвоєння школярами словотвірної системи української мови : [Електронний ресурс] / О.Д. Кулик // Науковий вісник Донбасу (педагогічні науки) / Режим доступу: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN22/13kodsum.pdf>
5. Кулик О.Д. Пріоритетність текстоцентричного підходу до навчання української мови в загальноосвітній школі / О.Д. Кулик // Теоретична і дидактична філологія: зб. наук. праць. – Вип. 15 – Переяслав-Хмельницький: ФОП Лукашевич, 2013. – С. 38-48.
6. Кулик О.Д. Розвиток психофізіологічних механізмів аудіювання учнів основної школи (у процесі засвоєння словотвірної системи української мови) / О.Д. Кулик // Теоретична і дидактична філологія: зб. наук. праць. – Вип. 14. – Переяслав-Хмельницький: ФОП Лукашевич, 2013. – С. 42-52.
7. Ладыженская Т.А. Методика преподавания русского языка / Ладыженская Т.А., Баранов М.Т., Львов М.Р. – М.: Просвещение, 1990. – 368 с.
8. Лопушинський І.П. Лінгводидактичні основи методики роботи над художнім стилем мовлення у 5-7 класах середньої школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання української мови» / І.П. Лопушинський. – К., 1996. – 22 с.
9. Сатинова В.Ф. Некоторые вопросы обучения аудированию связной речи в 7 классе средней школы. Обучение связной иноязычной речи в средней школе / Сатинова В.Ф. – Минск: «Народная асвета», 1970. – 314 с.
10. Сукомел М.О. Уроки розвитку зв'язного мовлення в 7 класі / М.О. Сукомел // Українська мова і література в школі. – 1985. – № 11. – С. 53-61.
11. Сухомлинський В.О. Слово рідної мови / В.О. Сухомлинський // Українська мова і література в школі. – 1987. – № 7. – С. 51-60.
12. Шелехова Г.Т. Система роботи з розвитку зв'язного мовлення на уроках рідної мови в середній школі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання української мови» / Г.Т. Шелехова. – К., 1996. – 22 с.

13. Шелехова Г.Т. Зміст роботи і система завдань і вправ з розвитку зв'язного мовлення у нових підручниках / Г.Т. Шелехова // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 9. – С. 8-11.
14. Ющук І.П. Нова доба нового прагне слова... / І.П. Ющук // Дивослово. – 1998. – № 8. – С. 8-19.

Кардаш Л.В.

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ, ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ СВЯЗНОЙ РЕЧИ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА

Аннотация

В статье рассматривается проблема развития связной речи учащихся с точки зрения ученых-лингвистов, психологов, методистов. Языковое образование в Украине предусматривает совершенствование технологий учебного процесса. Учитывая, что роль украинского языка в нашем обществе значительно возросла, языковая и речевая компетенции учащихся основываются на осознании основной функции украинского языка – коммуникативной, которая обеспечивает речевую деятельность ее носителей и влияет на их духовное развитие. Особое внимание обращается на работы, в которых освещаются вопросы лингводидактических основ формирования умений и навыков связной речи учащихся. Анализируются достижения психолингвистики, без учета которых невозможна эффективная работа над формированием коммуникативных умений и навыков школьников.

Ключевые слова: обучение, методика работы, развитие связной речи, сочинение, изложение, коммуникативные умения, аудитивные умения, языковеды, педагоги, психологи, лингводидакты, школьники.

Kardash L.V.

Pereiaslav-Khmelnytskyi State Higher Pedagogical University by Grygorii Skovoroda

LINGUISTIC, PSYCHOLOGICAL, EDUCATIONAL AND LINGUODIDACTIC PRINCIPLES OF PUPILS' CONNECTED SPEECH AT THE UKRAINIAN LESSONS

Summary

The problem of pupils' development of connected speaking in terms of linguists, psychologists, methodists is examined in the article. The language education in Ukraine provides the improving of the studying process technologies. Considering that the role of the Ukrainian language in our community has increased significantly, speech and language competences of pupils based on the awareness of the main features of the Ukrainian language – communication, which provides speech activity of native speakers and affects their spiritual development. Special attention is paid to work, which covers the linguodidactic foundations of pupils' connected speech skills. The achievements of psycholinguistics, which is impossible without the effective work of forming pupils' communicative skills, are analyzed.

Keywords: studying, method of working, development of connected speech, retelling, composition, communicative skills, listening ability, linguists, teachers, psychologists, linguodidacts, pupils.